

GHEORGHE BUZESCU

DEONTOLOGIE POLIȚIENEASCĂ

Curs universitar

Universul Juridic

București

-2024-

Cuprins

CAPITOLUL I. ASPECTE GENERALE PRIVIND ETICA ȘI DEONTOLOGIA POLIȚIENEASCĂ.....	5
I.1. Noțiuni introductive	5
I.2. Relația dintre etică și deontologie	6
I.3. Conceptul de deontologie în contextul forțelor de ordine.....	8
I.4. Relevanța deontologiei în asigurarea unei poliții profesioniste și responsabile.....	9
I.5. Principiile generale în cadrul deontologiei polițienești.....	11
 CAPITOLUL II. FUNDAMENTE TEORETICE ALE DEONTOLOGIEI POLIȚIENEȘTI	14
II.1. Funcțiile fundamentale ale deontologiei.....	14
II.2. Istoricul și evoluția deontologiei în contextul polițienesc	16
II.3. Originile deontologiei polițienești în România.....	19
II.4. Dezvoltarea deontologiei polițienești în epoca modernă.....	22
II.5. Teorii deontologice aplicabile în practica polițienească.....	26
 CAPITOLUL III. ANALIZA CODURILOR DEONTOLOGICE ÎN POLIȚIE	30
III.1. Evaluarea codurilor deontologice naționale și internaționale	30
III.2. Istoricul și evoluția codurilor deontologice polițienești în România	33
III.3. Principiile și valorile relevante în codurile deontologice	35
III.4. Implementarea și respectarea codurilor deontologice	38
III.5. Studiu comparativ al codurilor deontologice ale diverselor forțe de ordine.....	42
III.6. Tendințe actuale și direcții viitoare în dezvoltarea codurilor deontologice	45
 CAPITOLUL IV. GESTIONAREA DILEMELOR DEONTOLOGICE POLIȚIENEȘTI.....	48
IV.1. Definirea și clasificarea dilemelor deontologice	48
IV.2. Metode de identificare a dilemelor deontologice	50

IV.3. Importanța conștientizării și recunoașterii dilemelor deontologice	52
IV.4. Exemple practice de dileme deontologice.....	54
IV.5. Metode de rezolvare a dilemelor deontologice	57
IV.6. Formarea și susținerea polițiștilor în gestionarea dilemelor deontologice	59
 CAPITOLUL V. INTEGRITATEA PROFESIONALĂ ȘI CORUPȚIE. PERSPECTIVĂ DEONTOLOGICĂ.....	
V.1. Deontologia integrității profesionale în poliție.....	63
V.2. Principii și valori care susțin integritatea profesională.....	64
V.3. Impactul corupției asupra deontologiei polițienești.....	66
V.4. Cauzele și factorii favorizanți ai corupției.....	68
V.5. Efectele corupției asupra deontologiei și performanței polițienești	71
V.6. Strategii de prevenire a corupției în context deontologic	74
V.7. Structuri și mecanisme de monitorizare și control în combaterea corupției	77
V.8. Rolul comunității și al societății civile în combaterea corupției.....	80
 CAPITOLUL VI. RELAȚII CU PUBLICUL ȘI DEONTOLOGIA POLIȚIENEASCĂ	
VI.1. Principii deontologice în interacțiunea cu publicul.....	83
VI.2. Comunicarea eficientă și construirea încrederii	86
VI.3. Gestionarea situațiilor de criză și conflict.....	91
VI.4. Implicarea comunității în activitățile polițienești.....	95
VI.5. Impactul relației cu publicul asupra performanței polițienești	98
VI.6. Dezvoltarea politicilor și practicilor bazate pe feedback-ul comunității.....	102
 CAPITOLUL VII. UTILIZAREA FORȚEI. ANALIZĂ DEONTOLOGICĂ.....	
VII.1. Definirea și conturarea conceptului de utilizare a forței.....	107
VII.2. Principii de bază și valori etice în utilizarea forței	111

VII.3. Legislație și reglementări aplicate în utilizarea forței.....	116
VII.4. Deontologia deciziilor etice în situații de criză.....	123
VII.5. Antrenament și pregătire etică în utilizarea forței.....	128
VII.6. Evaluarea continuă și perfecționarea competențelor în utilizarea forței	131
VII.7. Evaluarea impactului utilizării forței și politicilor aferente.....	135
VII.8. Revizuirea și îmbunătățirea politicilor și practicilor.....	140
 CAPITOLUL VIII. DEONTOLOGIA CONFIDENȚIALITĂȚII ȘI GESTIONĂRII INFORMAȚIILOR	147
VIII.1. Integritatea și acuratețea informațiilor.....	147
VIII.2. Transparența în colectarea și utilizarea datelor	151
VIII.3. Responsabilitatea și răspunderea în gestionarea informațiilor	153
VIII.4. Drepturile cetățenilor și confidențialitatea în context polițienesc	157
VIII.5. Proceduri de notificare și consimțământ	164
VIII.6. Confidențialitatea și protecția identității informațiilor	167
 CAPITOLUL IX. DEONTOLOGIA ÎN INVESTIGAȚIILE INTERNAȚIONALE ȘI TRANSFRONTALIERE	172
IX.1. Principii deontologice în colaborările internaționale	172
IX.2. Provocări deontologice în investigațiile transfrontaliere	177
IX.3. Gestionarea conflictelor de jurisdicție	180
IX.4. Cooperarea cu agențiile internaționale.....	184
IX.5. Operațiuni reușite de cooperare internațională.....	188
IX.6. Studii comparative	192
 CAPITOLUL X. EDUCAȚIA ȘI FORMAREA DEONTOLOGICĂ A POLIȚIȘTILOR.....	196
X.1. Importanța educației deontologice în formarea profesională	196
X.2. Programe de formare și cursuri de deontologie.....	201
X.3. Evaluarea și îmbunătățirea formării deontologice.....	207
X.4. Metodologii și tehnici de predare a deontologiei	210
X.5. Impactul formării deontologice asupra comportamentului polițiștilor	215

X.6. Obstacole și provocări în educația deontologică	221
X.7. Exemple de bune practici din România și alte țări	227
X.8. Politici și reglementări naționale și internaționale privind formarea deontologică.....	233

CAPITOLUL XI. PROVOCĂRI CONTEMPORANE ȘI PERSPECTIVE VIITOARE ÎN DEONTOLOGIA

POLIȚIENEASCĂ	239
---------------------	-----

XI.1. Viitorul deontologiei în contextul schimbărilor sociale și tehnologice	239
XI.2. Recomandări pentru îmbunătățirea deontologiei în forțele de ordine.....	241
XI.3. Efectele globalizării asupra deontologiei polițienești	245
XI.4. Provocările deontologice în gestionarea protestelor și manifestațiilor publice.....	248
XI.5. Influența media și a rețelelor sociale asupra deontologiei polițienești	251
XI.6. Deontologia în poliția de frontieră și imigrație	254
XI.7. Pregătirea și recrutarea polițiștilor pentru viitor	258
XI.8. Deontologia în poliția locală	262

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ.....	271
-----------------------------	-----

Capitolul I

ASPECTE GENERALE PRIVIND ETICA ȘI DEONTOLOGIA POLIȚIENEASCĂ

I.1. Noțiuni introductive

Deontologia polițienească reprezintă un domeniu esențial al eticii aplicate, concentrându-se asupra codurilor morale și a principiilor profesionale care ghidează comportamentul polițiștilor în exercitarea funcțiilor lor. În centrul său stă misiunea fundamentală de a menține ordinea publică, de a asigura siguranța cetățenilor și de a aplica legea într-un mod echitabil și imparțial. Deontologia polițienească impune standarde ridicate de conduită morală și profesională, reflectând o responsabilitate deosebită față de comunitate și față de respectarea drepturilor individuale.

Un aspect esențial al deontologiei polițienești îl reprezintă sublinierea respectării și promovării drepturilor omului. Polițiștii sunt funcționari ai statului investiți cu autoritate și putere considerabile, iar exercitarea acestei autorități trebuie să fie întotdeauna însoțită de respectarea demnității și a drepturilor fundamentale ale persoanelor. Astfel, deontologia polițienească prescrie o atenție deosebită asupra echității, non-discriminării și protejării drepturilor individuale în timpul intervențiilor polițienești.

O altă componentă esențială a deontologiei polițienești o reprezintă principiul legalității și al proporționalității acțiunilor. Polițiștii sunt obligați să acționeze conform legii și să folosească forța sau alte mijloace coercitive doar atunci când este absolut necesar și proporțional cu amenințarea sau pericolul în fața căruia se află. Aceasta implică o pregătire adecvată în domeniul aplicării legii, dar și o capacitate de discernământ și judecată morală în situații tensionate sau ambigue.

Un alt pilon al deontologiei polițienești îl constituie integritatea și transparența. Polițiștii trebuie să fie impecabili din punct de vedere moral și să evite orice formă de corupție sau abuz de putere. Transparența în acțiunile și deciziile polițienești contribuie la încrederea publică în instituția poliției și în justiție, elemente esențiale pentru o societate democratică și bazată pe statul de drept.

În plus, deontologia polițienească abordează și aspecte legate de profesionalism și responsabilitate. Polițiștii trebuie să fie profesioniști desăvârșiți în exercitarea atribuțiilor lor, să aibă un comportament calm și controlat în situații de conflict și să fie capabili să comunice eficient și respectuos cu membrii comunității. De asemenea, aceștia trebuie să fie conștienți de responsabilitatea lor față de comunitate și să acționeze în beneficiul acesteia, în conformitate cu principiile etice și legale.

Utilizând această abordare, și termenul „poliție” poate fi definit în două sensuri:

a) în sens formal-organic, el evocă ansamblul de organe ale statului și ale unităților administrativ-teritoriale prin intermediul cărora se asigură apărarea ordinii, liniștii publice și a siguranței cetățenilor, apărarea valorilor fundamentale ale statului de drept și ale democrației, prevenirea și combaterea fenomenului de infracționalitate;

b) în sens material-funcțional, termenul „poliție” evocă ansamblul formelor de activitate, respectiv acte, fapte, operațiuni și servicii, prin intermediul cărora se asigură apărarea ordinii și liniștii publice și a siguranței cetățenilor, apărarea valorilor fundamentale ale statului de drept și ale democrației constituționale, precum și prevenirea, combaterea și diminuarea fenomenului de infracționalitate¹.

I.2. Relația dintre etică și deontologie

Deontologia este o ramură a eticii, bazată pe cunoaștere, înțelegere și asumarea datoriei în vederea manifestării atitudinii și comportamentului cu respectarea datoriei. Sfera deontologiei poate fi abordată din două unghiuri:

- din direcția unor principii generale, a unor reguli consacrate ca fundamentale pentru viața morală și care conduc la judecăți și decizii. Astfel, teoria se dezvoltă în baza unui comandament superior (de ordin religios sau laic) ori în baza regulilor și principiilor moralității ca repere;

- prin considerarea praxis-ului cu situațiile concrete, particulare; direcția este de la experiență, la activitate, la elaborarea teoriei ce structurează valori, norme și idealuri.

¹ I.-L. Vedinaș, *Statutul polițistului local*, ed. a 2-a, Ed. Universul Juridic, București, 2023.

Această dublă perspectivă a deontologiei oferă înțelegerea adecvată a domeniului, în elementele specifice și în cele generale, la nivel de individ, dar și de comunitate.

Deontologia profesională poate fi considerată ca fiind morala profesională tratată prin prisma datoriei profesionale; este știința îndatoririlor profesionale, a comportamentului profesional. Ea cuprinde o serie de reguli și principii cerute de exercitarea unei anumite profesii.

Deontologia profesională este o particularizare a moralei generale la diversele profesii. Criteriile moralei generale sunt aplicabile domeniului ei.

Etica și deontologia polițienească reprezintă două domenii interconectate ale moralei aplicate, fiecare având rolul său distinct în orientarea și reglementarea comportamentului polițiștilor în exercitarea funcțiilor lor. În timp ce etica polițienească se concentrează pe principiile și valorile morale generale care ghidează comportamentul polițistului, deontologia polițienească se ocupă mai specific de codurile de conduită și obligațiile profesionale specifice care guvernează activitatea acestuia în cadrul instituției polițienești.

Etica polițienească servește ca fundație teoretică și morală pentru deontologia polițienească. Ea explorează aspecte precum drepturile omului, integritatea, dreptatea și responsabilitatea socială, oferind o perspectivă amplă asupra valorilor și principiilor care ar trebui să ghideze comportamentul polițistului în interacțiunea sa cu comunitatea și în aplicarea legii. Etica polițienească pune accent pe respectarea demnității umane, protejarea drepturilor individuale și promovarea unui comportament moral în conformitate cu standardele morale universale.

Deontologia polițienească, pe de altă parte, se bazează pe principiile și normele etice stabilite pentru a ghida acțiunile și comportamentul polițistului în practică. Ea traduce principiile etice generale în reguli și directive specifice care să orienteze conduita polițistului în diverse situații profesionale, de la interacțiunile cu publicul până la gestionarea situațiilor de urgență sau aplicarea legii. Deontologia polițienească include aspecte precum legalitatea, proporționalitatea, integritatea și profesionalismul, punând accent pe respectarea codurilor de conduită și a standardelor profesionale.